

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «Державне регулювання малого та середнього бізнесу в Україні (на
прикладі Одеського регіону)»

Виконавець:

студентка 66 групи ФЕУП
Терешина Анастасія Сергіївна

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Доброва Наталя Василівна

(підпис)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми обумовлена тим, що взаємодія великого, малого та середнього бізнесу дає можливість країнам із ринковою економікою досягти високого конкурентного статусу на світовій арені. Відомо, що найбільш поширеними організаційними формами підприємництва, що дозволяють позитивно розв'язувати економічні та соціальні проблеми, є мале та середнє підприємство. Саме вони забезпечують більше половини ВВП, дві третини загальної кількості робочих місць, чверть експорту та таку саму частку прямих іноземних інвестицій. А отже, успішний розвиток малого та середнього бізнесу є запорукою формування середнього класу та передумовою забезпечення соціальної стабільності в суспільстві. Малий та середній бізнес є факторами відтворювального процесу, а тому в наслідок цього створюється сприятливе середовище для розвитку конкуренції, що поширює ринкові перетворення.

Малий і середній бізнес в Україні ще не зайняв своєї ніші у структурі вітчизняної економіки. На його розвиток негативно впливають недосконалість і обтяжливність системи оподаткування, неврегульованість питань фінансування і кредитування, зокрема мікrokредитування, нерозвиненість інфраструктурної підтримки і недосконалість інституційного забезпечення. Усунення цих проблем та створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу потребує впровадження нових методів регулювання та вдосконалення саморегулювання.

Дослідження природи малого та середнього бізнесу, його місця та ролі в розвинутих ринкових економіках, реагування на заходи державного регулювання та підтримки є об'єктом уваги таких зарубіжних вчених як: Т. Бартік, В. Баумоль, А. Брунетті, М. Вайт, Б. Ведер, П. Вестхед, Д. Гнявеллі, М. Портер, П. Рейнольдс, Х. Смітс, Й. Шумпетер.

Проблеми державної підтримки малого та середнього бізнесу ставили і вирішували в контексті фундаментальних досліджень державного регулювання підприємницької діяльності українські науковці. Галан Н.І., розглядала основні напрямки державної підтримки малих та середніх підприємств в Європейському Союзі. Кириченко О.А., сформулював стратегію розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Логіненко Л.О., досліджував принципи нових стратегічних завдань державної політики щодо розвитку підприємництва в Україні.

Для формування концепції державного регулювання малого і середнього бізнесу в Україні доцільно спиратися також на дослідження вітчизняних авторів і авторів близького зарубіжжя (В. Диленко, С. Шпак, С. Іщук, Т. Мея, Ю. Мазур, Л. Ромашук, Ю. Шерстенніков та інші).

Поряд з цим чимало питань становлення та регулювання малого і середнього бізнесу в Україні не отримали достатнього висвітлення. Недостатня увага приділялася інституціональним та фінансовим чинникам їхнього формування, потребує глибшого дослідження і вдосконалення

механізм державного регулювання та саморегулювання малого і середнього бізнесу в Україні.

Викладене вище зумовило вибір теми дослідження, постановку її мети та завдань.

Мета кваліфікаційної роботи: обґрунтування напрямків державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати малий та середній бізнес та особливості функціонування малого та середнього бізнесу в Україні.

2. Визначити роль малого та середнього бізнесу в економіці України;

3. Проаналізувати міжнародний досвід державного регулювання малого та середнього бізнесу.

4. Проаналізувати стан та проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

5. Охарактеризувати програми розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

6. Провести оцінку підприємницького середовища в Одеському регіоні.

7. Обґрунтувати напрями державного регулювання малого та середнього підприємництва.

8. Спрогнозувати розвиток малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

9. Розрахувати Індекс легкості ведення малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

Об'єкт дослідження-процеси функціонування малого та середнього бізнесу в умовах структурної трансформації економіки та оцінка його впливу на прискорення позитивних секторальних зрушень у розвитку продуктивних сил країни.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні засади державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу та практичні рекомендації щодо активізації його впливу на структурні трансформації регіональних господарських систем.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в кваліфікаційній роботі використовувалися різні методи. Системно-аналітичні методи для виконання теоретичного узагальнення наукових концепцій, розробок і пропозицій провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених удосконаленню діяльності малого та середнього підприємництва (МСП). Для вирішення поставлених завдань використовувались методи: статистичного аналізу – для дослідження функціонування МСП в Одеському регіоні; проблемно-орієнтовний метод – для наукового обґрунтування напрямів вирішення проблем МСП; методи комплексного системного аналізу економічних та управлінських явищ та процесів. Загальнонаукові: аналогія, системний аналіз. Для побудови кореляційно-регресійної моделі використовувалась програма STATISTIKA 7.

Інформаційну базу дослідження склали Закони України, Укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні щорічники, матеріали наукових конференцій і досліджень, інформаційні та аналітичні матеріали, ресурси мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменування) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 109 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 24 рисунка.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опублікована стаття: Терешина А. Роль і місце малого та середнього бізнесу в економіці України/ Н.В. Доброва, А. Терешина// Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. - 2018. - № 29.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти державного регулювання малого та середнього бізнесу»* розглянуто особливості функціонування малого та середнього бізнесу в Україні, роль малого та середнього бізнесу в економіці України та проаналізовано міжнародний досвід державного регулювання малого та середнього бізнесу.

У другому розділі *«Оцінка діяльності малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні»* проаналізовано стан, проблеми та програми розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні, надана оцінка підприємницького середовища в Одеському регіоні.

У третьому розділі *«Обґрунтування напрямів державного регулювання розвитку підприємництва»* охарактеризовано напрями державного регулювання підприємництва, розроблений прогноз розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні та розрахований Індекс легкості ведення малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Проведена характеристика малого та середнього бізнесу (МСБ) та особливостей функціонування (МСБ) в Україні, яка свідчить, що бізнес – поняття більш широке, ніж поняття підприємництво. Щодо класифікації підприємств, то законодавство виділяє: мікропідприємства, малі, середні та великі підприємства. У структурі підприємництва за розмірами підприємств, станом на 01.01.2017 року, частка малих та середніх підприємств має найбільше значення. Найбільша кількість малих та середніх підприємств

спостерігається у таких регіонах, як: м. Київ, Дніпропетровська область, Одеська область та Львівська область.

2. Визначена роль (МСБ) в економіці України, яка свідчить про те, що (МСБ) є потужним важелем впливу на економічний розвиток країни. Він є засобом демонополізації, стимулятором інноваційного розвитку та основою формування середнього класу. Важливо, що саме (МСБ) здатен забезпечити населення необхідними товарами та послугами. Розвиток (МСБ), як і кожного явища має переваги та недоліки. Крім того, (МСБ) виконує низку важливих функцій.

3. Проведений аналіз міжнародного досвіду державного регулювання (МСБ), який свідчить про те, що виконання малим та середнім бізнесом своєї суттєвої економічної та соціальної ролі можливе лише за умов виваженої державної політики всебічної підтримки цього сектору економіки. Тому стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні повинно відбуватись на основі запровадження ліпшого європейського досвіду, тобто на основі використання європейських стандартів розвитку підприємництва.

4. Проведений аналіз стану та проблем розвитку (МСБ) в Одеському регіоні, який свідчить про те, що стан розвитку (МСБ) в Одеському регіоні не є задовільним. На зниження життєздатності суб'єктів (МСБ) Одеського регіону впливають в першу чергу суспільно - політичний стан країни, обмеження фінансово – кредитних ресурсів, слабкість матеріальної та технічної складових діяльності малого підприємництва. Із основних проблем слід виділити: нерозвиненість лізингу та франчайзингу; нерозвиненість ринку нерухомості; нерозвиненість ринку фінансових джерел; нерозвиненість інфраструктури; низька інвестиційна активність; недостатня державна підтримка.

5. Проведена характеристика програм розвитку (МСБ) в Одеському регіоні, яка свідчить, що в Одеському регіоні діють такі програми розвитку(МСБ): Програма розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва місті Білгород-Дністровський на 2019 – 2021 роки; Міська програма підтримки малого підприємництва в місті Чорноморську Одеської області на 2018-2020 роки; Програма розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2017-2020 роки.

6. Проведена оцінка підприємницького середовища в Одеському регіоні, яка свідчить, що підприємницьке середовище функціонування (МСБ) в Одеському регіоні можна оцінити як таке, що потребує подальшого вдосконалення.

7. Обґрунтування напрямів державного регулювання малого та середнього підприємництва (МСП), свідчить про те, що до основних напрямів державного регулювання (МСП) слід віднести: формування нормативно-правової бази або механізми законодавчого регулювання; удосконалення податкової та фінансово-кредитної політики; регулювання антимонопольної діяльності; створення та розвиток інфраструктури для

функціонування МСП; забезпечення інформацією МСП; сприяння впровадженню технологій та інновацій; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності; забезпечення умов конкурентоспроможності бізнесу у світовому вимірі; підготовка та перепідготовка кадрів, а також створення умов для бізнес-освіти молоді.

8. Спрогнозований розвиток (МСБ) в Одеському регіоні, який свідчить про те, що кількість малих та середніх підприємств в Одеському регіоні на 2018-2019 роки буде складати 23239 од. та 23289 од. в 2018 та 2019 роках відповідно, в порівнянні з 2017 роком спостерігається позитивна тенденція. Прогнозована кількість середніх підприємств складає 718 од. та 674 од. в 2018 та 2019 роках відповідно, в порівнянні з 2017 роком спостерігається негативна тенденція. Прогнозована кількість зайнятих працівників на малих та середніх підприємствах у 2018-2019 складе 127542 осіб та 147612 осіб відповідно. Щодо прогнозованої кількості зайнятих на середніх підприємствах, то їх кількість в 2018 та 2019 роках складе 147612 осіб та 159345 осіб відповідно. В порівнянні з 2017 роком, в обох випадках, спостерігається позитивна тенденція. Прогнозована кількість найманих працівників на малих та середніх підприємствах в Одеському регіоні на 2018 та 2019 складе 122735 осіб та 143866 осіб відповідно. На середніх підприємствах в Одеському регіоні кількість найманих працівників в 2018 та 2019 роках складе 141618 осіб та 153282 осіб відповідно. Якщо порівнювати з 2017 роком, то кількість найманих працівників збільшиться. Прогнозований обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств в Одеському регіоні на 2018 та 2019 роки складе 102948,39 млн.грн та 132156,38 млн.грн відповідно.

9. Розрахований Індекс легкості ведення (МСБ) в Одеському регіоні, який свідчить про те, що Одеська область за кожним показником входить в п'ятірку кращих областей України, окрім кількості об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємства, за цим показником Одеська область займає 23 місце. Нажаль, в Одеській області погано розвинена інфраструктура підтримки МСП. Розвиток малого підприємництва та функціонування його інфраструктури потребує негайного вирішення трьох головних комплексних проблем: фінансова підтримка, пільгове кредитування, забезпечення доступу малого бізнесу до сучасних технологій «ноу-хау» та залучення до державних замовлень; створення мережі інформаційно-консультаційних установ; нормативно-правова підтримка, спрощення дозвільної системи відкриття (закриття) підприємницької діяльності; соціальний захист, безпека та формування сприятливого соціально-психологічного середовища функціонування малого бізнесу. Вирішення саме цих проблем наблизить Одеську область та Україну загалом до успішного розвитку і функціонування МСП.

АНОТАЦІЯ

Терешина А. С., «Державне регулювання малого та середнього бізнесу в Україні (на прикладі Одеського регіону)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти державного регулювання малого та середнього бізнесу, характеристика та особливості функціонування малого та середнього бізнесу в Україні, роль малого та середнього бізнесу в економіці України, міжнародний досвід регулювання малого та середнього бізнесу.

Проаналізовано стан, проблеми та програми розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

Запропоновано Індекс легкості ведення бізнесу, характеристику напрямів державного регулювання підприємництва та прогноз розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

Ключові слова: бізнес, підприємництво, мале та середнє підприємництво, державне регулювання, програми розвитку, підприємницьке середовище, прогноз, Індекс легкості ведення бізнесу.

ANNOTATION

Tereshyna A., "State regulation of the small and medium business in Ukraine (on the example of Odessa region)".

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty "076" Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges" under the Master's program "Economics, Planning and Business Management". - Odessa National Economics University. - Odessa, 2018

The work deals with the theoretical aspects of the state regulation of the small and medium business, characteristics and peculiarities of functioning of the small and medium business in Ukraine, the role of the small and medium business in the Ukrainian economy, international experience of small and medium business regulation.

The condition, problems and programs of development of the small and medium business in the Odessa region are analyzed.

The proposed Ease of Doing Business Index, the description of the directions of state regulation of entrepreneurship and the forecast of development of the small and medium business in the Odessa region

Keywords: business, entrepreneurship, small and medium business, state regulation, development programs, business environment, forecast, Ease of Doing Business Index.